

UDK: 372.881.

Qunduz XO'JAAXMATOVA,
TTA ingliz tili o'qituvchisi
E-mail: xojaaxmatovaqunduz@gmail.com

O'ZDJTU professori, pedagogika fanlari doktori, N.J. Isaqulova taqrizi asosida

TIBBIYOT TALABALARIGA INGLIZ TILINI O'QITISHDA ZAMONAVIY INNOVATSION TEKNOLOGIYALARDAN FOYDALANISH

Annotsatsiya

Ushbu maqola ingliz tilini o'qitishda zamonaviy texnologiyalardan foydalanish bo'yicha tezkor samarali strategiyalarni aniqlashda shuningdek, ingliz tili asosida tibbiyot talabalarining kasbiy mahoratlarini oshirish usullarini o'rganishga bag'ishlangan. Shu jumladan, bu maqolada turli soha vakillariga ingliz tilini o'qitishning asosiy xususiyatlari haqida so'z yuritiladi.

Kalit so'zlar: tibbiy atamalar, innovatsion texnologiya, ESP, non-lingvistik soha, yondashuv, ananaviy metod, zamonaviy metod.

THE USE OF MODERN INNOVATIVE TECHNOLOGIES IN TEACHING ENGLISH TO MEDICAL STUDENTS

Annotation

This article is devoted to find out effective strategies in using modern innovative technologies in teaching English and the methods of increasing professional skills of Medical students based on English. In this article the importance of teaching ESP and its basic characteristics are included.

Keywords: medical terms, innovative technology, ESP, non-linguistic field, approach, traditional method, modern method.

ИСПОЛЬЗОВАНИЕ СОВРЕМЕННЫХ ИННОВАЦИОННЫХ ТЕХНОЛОГИЙ В ОБУЧЕНИИ АНГЛИЙСКОМУ ЯЗЫКУ СТУДЕНТОВ-МЕДИКОВ

Аннотация

Статья посвящена выявлению эффективных стратегий использования современных инновационных технологий в обучении английскому языку и методов повышения профессиональных навыков студентов-медиков на основе английского языка. В этой статье включены важность обучения ESP и его основные характеристики.

Ключевые слова: медицинские термины, инновационная технология, экстрасенсорное восприятие, неязыковое поле, подход, традиционный метод, современный метод.

Kirish. Hozirgi kunda butun dunyo bo'ylab bir qator sohalarda muayyan maqsadlarga asoslangan ingliz tili sohasi o'rganilmoqda. O'tgan asrni hisobga olgan holda, ESP (English for Specific Purposes) ingliz tilini chet tili sifatida o'qitishning alohida yo'nalishi sifatida birlashtirildi, ingliz tilini o'qitishning ushbu yo'nalishi sezilarli darajada rivojlangan va ingliz tilini kasbiy ta'limni oshirish maqsadida o'qitishda yetakchi o'rinni egallagan. ESP tushunchasi bilan izlanishlar olib borgan bir qancha olimlarning asosiy nazariyasi va to'g'ridan-to'g'ri nazariy qarashlari, tushunchalari bilan tanishish va ESP ning nolingvistik yoki akademik maqsadlari bilan muhim rolini muhokama qilish juda muhimdir. Uning tarixi haqida gap ketganda, talabalar va nolingvistik fanlarni o'rganayotgan boshqa o'quvchilar uchun kasbiy ko'nikmalarni o'rgatish uchun hech qanday dastur yoki yondashuv mavjud emas, ingliz tilini o'rgatishning asosiy omili bu ingliz tilini o'qitishda muayyan tizimga asoslangan dastur hamda majmualar ishlab chiqishdir. So'nggi kunlarda, ekstremal innovatsiyalar tufayli, o'zgarishlar chet tillarini o'rganish jarayoniga ta'sir qilmoqda. Biroq, ingliz tilini o'rganishda grammatika, lug'at va boshqa ko'nikmalarsiz bu tilni egallash mumkin emas. Binobarin, ingliz tilini o'qitishda non-lingvistik sohaga tayangan holda chet tilini o'rgatish usullaridan foydalanish talabi o'zining maxsus grammatikasi, lug'at va darslarni tashkil etish, an'anaviy usullardan ko'ra zamonaviy usullardan foydalangan holda dars o'tish, shuningdek, dars jarayonida o'qituvchining roli bilan ajralib turadi.

Mavzuga oid adabiyotlar tahlili. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2017-yil 7-fevraldagi PF-4947-

son "O'zbekiston Respublikasini yanada rivojlantirish bo'yicha Harakatlar strategiyasi to'g'risida"gi farmoni, shuningdek, 2018-yil 5-iyundagi PF-3775 sonli "Oliy ta'lim muassasalarida ta'lim sifatini oshirish va ularning mamlakatda amalga oshirilayotgan keng qamrovli islohotlarda faol ishtirokini ta'minlash bo'yicha qo'shimcha chora-tadbirlar to'g'risida" gi farmonlarida chet tilini o'qitishni yo'lga qo'yish hamda ta'lim sifatini oshirishga qaratilgan chora tadbirlar chet tilini tibbiyot oliygohlarida o'qitishni yo'lga qo'yish hamda ta'lim sifatini oshirishda muhim omil bo'lib xizmat qiladi. Non-lingvistik soha vakillariga ingliz tilini o'qitishning o'ziga xos xususiyatlari va muammolarini muhokama qilishdan oldin, turli sohalarga mo'ljallangan ingliz tili haqidagi nazariyalar va fikrlarni tan olish oqilona yo'l bo'lishi mumkin. Dadly-Evans tomonidan taqdim etilgan ta'rifga Strevens (1988) kontseptsiyalari ta'sir qilgani aniq, garchi u turli sohalarga mo'ljallangan ingliz tilining "Umumiy ingliz tilidan" farqli o'laroq, mutlaq xarakteristikani olib tashlash orqali uni sezilarli darajada boyitdi va o'zgaruvchilar sonini ko'rib chiqdi va tadbir etdi. Turli sohalarga asoslangan ingliz tilining mutlaq va o'zgaruvchan xususiyatlarga bo'linishi, xususan, maxsus soha vakillariga qaratilgan Ingliz tili nima ekanligi haqidagi argumentlarni hal qilishda juda foydali [2, 45]. Ta'rifdan shuni ko'rishimiz mumkin, Ingliz tilini o'qitishda o'rgatilayotgan til ma'lum bir soha bilan bog'liq bo'lishi kerak, lekin u ma'lum bir yoshga qaratilgan bo'lishi shart emas. ESPni o'qitishga "yondashuv" yoki Dadly-Evans "til o'rganish salohiyati" deb ta'riflagan narsa sifatida qarash kerak. Bunday nuqta nazar Xatchinsonning fikriga mos keladi, u shunday deb ta'kidlaydi: "ESP - bu til

o'qitishda yondashuv bo'lib, unda mazmun va uslub bo'yicha barcha talablar o'quvchining o'rganish madsadiga asoslanadi". Bundan tashqari, Xatchinson va Uoters "ESP til o'rganishda yondashuvdir va u o'quvchilarning ehtiyojlariga asoslanadi" deb ta'kidlaydi. Ularning ma'nosi shundaki, ESP ma'lum bir til, o'quv materiali yoki metodologiyasini o'z ichiga olmaydi. [3, 89]. Ularning fikriga ko'ra, ESP asosi o'quvchilarni, talab qilinadigan tilni va ESPga bo'lgan ehtiyojning ahamiyatiga asoslangan o'rganish kontekstlarini o'z ichiga oladi. Boshqa nuqtai nazardan, Strevens to'rtta mutlaq xususiyat va ikkita o'zgaruvchan xususiyat o'rtasidagi farqni ko'rsatadigan ESP ta'rifi tushuntiradi. Shuningdek, Robinson ESPni aniqlashda ehtiyojlarni tahlil qilish muhimligini ta'kidlaydi. Uning ta'rifi shundan iboratki, ESPni o'qitishda odatda ma'lum bir vaqt oralig'ida o'z maqsadlariga erishish kerak bo'ladi va o'quvchilarning mutaxassislik nuqtai nazaridan ular bir hil sinflarda o'qitiladi. Robinson ta'kidlaganidek, ESP ta'lim, tayyorgarlik va amaliyotni o'z ichiga olgan va uchta asosiy bilim sohasiga asoslangan tizim sifatida: til, pedagogika va talabalarining ixtisoslashgan qiziqish sohalari bo'yicha tashkil etiladi.

ESPni o'qitishning zamonaviy uslublari va usullari

ESPni o'rgatishning muhim tarkibiy qismi bu o'qituvchining auditoriyada haqiqiy muloqot va samarali bahs uchun muhit yaratish qobiliyatidir. Talabalar qo'llab-quvvatlanadigan kommunikativ kompetensiyalarga ega bo'ladilar, shunda ular boshqalar bilan muloqot qilish imkoniyatiga ega bo'ladilar. Shubhasiz, o'qituvchining dars davomida ingliz tilini o'qitishda ba'zi qiyinchiliklarga duch kelishi kuzatiladi. Bunday hollarda kerakli material va vaqtni taqsimlash asosiy o'rinni egallaydi [4,34]. Bilamizki, bitta guruhda ingliz tilini bilish darajasi har xil bo'lgan bo'lgan talabalarni o'qitish hamda o'qitishning non-lingvistik xususiyatiga tayangan holda dars o'tish uchun tarqatma materiallar tayyorlash bu masalaning asosiy muammolaridan biri bo'lib kelmoqda [5, 30]. Bunday holda o'qituvchi o'qitishning innovatsion hamda interaktiv yondashuvlariga asoslangan holda dars jarayonini tashkil qiladi, albatta. Bunday innovatsion metodlar o'z ichiga talabalarining o'z guruhlarida ingliz tilida muloqot qila olish qobiliyatlarini amalga oshirish va o'rganish jarayonida boshqa manbalardan, shu jumladan Internetning onlayn resurslaridan yoki turli xil til o'rgatish dasturlarini sinfdan tashqarida ham muloqot qilish uchun foydalana olish kabilar kiradi. Bu orqali talabalar til ko'nikmalarini rivojlantira oladi, chunki ular o'z bilim va ko'nikmalarini o'zlarini tushunadigan va qiziqitiradigan mavzularni ingliz tili muhitida qo'llash imkoniyatiga ega bo'ladilar [6, 142].

Tadqiqot metodologiyasi. Talabalar o'z kasbiy faoliyati davomida yoki keyingi o'qishlarida foydalanishlari mumkin bo'lgan materiallar bilan ishlashda ingliz tilining muhimligini tushuna oladilar. Shuni hisobga olish kerakki, talabalarining ingliz tilida tinglab o'rganish mashqlari, so'z bilish darajasi yoki o'qigan manbalarida qanchalik ko'p muloqot qilshi, ularning amaliy jarayonida shunchalik muvaffaqiyatli bo'lishini ko'rsatadi [7, 4]. Zamonaviy texnologiyalarga asoslangan holda ingliz tilini o'qitishda ko'pgina qulayliklar hamda afzalliklarni ko'rishimiz mumkin:

1) muhim ma'lumotlarni tarjima asosida bilib olish, kompyuterda taqdimotlar bilan ingliz tilini oson o'rganish, veb-saytlar, flesh videolar orqali sohaga oid muammolarga yechim topa olish; 2) ingliz tilida mantiqiy va tanqidiy fikrlash qobiliyatini o'stirish; 3) ingliz tilida tinglab tushuna olish, o'qib tarjima qila olish yoki matnni tushuna olish, yoza olish hamda muloqot qila olish; 4) omma oldida nutq so'zlash qobiliyati, muhokamalarda qatnasha olish kabi. Aynan tibbiyot sohasida tahsil olayotgan talabalarining kasbiy kompetensiyasini ayni shunday innovatsion texnologiyalar asosida oshirish mumkin. Bunga misol qilib, hozirgi kunda barcha til o'rganuvchilar uchun foydali bo'lib kelayotgan Podcast dasturlarini olsak bo'ladi. Bu dasturlar orqali tibbiyot talabalarining kasbiy mahorati hamda til bilish ko'nikmalari shakllanadi. Yuqoridagi masalani hisobga olgan holda, shuni ta'kidlash joizki, ESP o'qituvchilari yangi texnologiyalardan foydalanish bo'yicha doimiy yordam va ko'rsatmalarga muhtojligini tushunish juda muhimdir. Bunda hozirgi kunda ingliz tilini o'qitishning zamonaviy yondashuvi, birgalikda o'qitish juda muhimdir. Yosh o'qituvchilar ko'pincha yangi texnologiyalarning eng yaxshi namoyishchilari bo'lishlari ajablanarli emas, shuning uchun ular o'z sinflarida ushbu yangi texnologiyalarni joriy etishga harakat qilayotgan kattaroq o'qituvchilar uchun instruktor bo'lishlari mumkin. Guruh muhokamalari va darsni tashkil etish ham ESP talabalar bilan ishlash bo'yicha o'qitishning samarali shakllari hisoblanadi. Kasbiy ko'nikmalarni oshirish uchun ingliz tilini o'rgatishning eng zamonaviy tendentsiyasi - bu munozara olib borishdir. Bahsga tayyorgarlik bosqichida talabalar chet tilida so'zlash bo'yicha barcha bilim va imkoniyatlarini tizimlashtirishlari, tanqidiy fikrlash qobiliyatidan foydalanishlari va so'zma-so'z (ijodiy) tafakkurni rivojlantirishlari kerak. Binobarin, bahs-munozaralar jarayonida talabalar o'zlarining til va kasbiy malakalarini aniqlash imkoniyatiga ega bo'ladilar.

Xulosa va takliflar. Bu usullarning barchasi mustaqil o'rganish uchun talabalarni ilmiy va tadqiqot salohiyatini shakllantirish, talabalarga motivatsiya bera olishning muhimligi, va talabalarining jamoaviy ishlay olish qobiliyatini oshirish uchun foydalidir. Agar o'qituvchi o'quvchilar bilan ishlashda muvaffaqiyatga erishmoqchi bo'lsa, multimedia ta'lim vositalari va raqamli dunyo texnologiyalari, onlayn resurslar va mobil ilovalardan foydalangan holda an'anaviy yo'nalishlarga ega avlodni shakllantirish uchun ingliz tilini o'rganishda yangi texnologiyalarni yo'lga qo'yishi zarur. Shunday qilib, ESPni o'qitish ingliz tilini o'qitishning boshqa har qanday jihati sifatida amaliy, kasbiy yo'naltirilgan soha bilan bog'liq bo'lishiga qaramay, u tilning tabiatini bilish, o'qitish va o'rganishning asosiy usullari va shakllarini bilishga asoslanadi. An'anaviy o'qitish usullari va yangi texnologiyalarning kombinatsiyasi, shu jumladan o'quvchilarning motivatsiyasini oshirish uchun virtual muhitdan foydalanish bugungi kunda ESPni o'qitishning eng samarali usullaridan biriga aylanmoqda. Bir so'z bilan aytganda, ESP talabalarining kasbiy rivojlanishida yangi tendentsiyalardan foydalanish nuqtai nazaridan barcha ko'rilgan omillar va ma'lumotlar, muammolar va natijalarni qo'llash bilan bog'liq bo'lgan manba bo'lib xizmat qiladi.

ADABIYOTLAR

1. Ўзбекистон Республикаси Президенти Шавкат Мирзиёевнинг “Олий таълим муассасаларида таълим сифатини ошириш ва уларнинг мамлакатда амалга оширилаётган кенг камровли ислохотларда фаол иштирокини таъминлаш бўйича кўшимча чора-тадбирлар тўғрисида” ги фармони // www.xabar.uz
2. Барышников Н.В. Особенности межкультурной коммуникации при несовершенном владении иностранным языком // Обучение межкультурной коммуникации в различных условиях: Сб. науч. статей. - Пятигорск, 2000.
3. Жалолов Ж. Чет тил ўқитиш методикаси. – Тошкент, 2012. – Б.430.
4. Sagdullayev.P.K. Chet tillarni o'qitishda kompetensiyaviy yondashuvning ahamiyati -Tashkent, 2013-B.34.
5. G. Iamartino” Teaching Medical English : Methods and Models”. University of Milan, 2014, p.30.

- A. Baldry “ESP syllabus design in the age of mediacy: How do readership, viewership and sharing ship interact? “, Monza-Italy, p.142.
6. R. Sallam “Medical Education And The Language “, January, 2021, p.4. https://amj.journals.ekb.eg/article_139881.html